

# חצי עור חצי נשימה

מאנגלית: רעות בן-יעקב

**ג**ילוף בצלילים: כך התייחסה אליס אוסוולד לשיריה בהשקת ספרה החדש, והסבירה שהיא "מחבבת את הרעיון של גילוף בצלילים, שמניח שהיה שם דבר מה לפני כן".

אליס אוסוולד היא משוררת וגננית בריטית. נולדה בשנת 1966 בעיר רדינג, למדה לימודים קלאסיים במכללת ניו קולג' של אוניברסיטת אוקספורד, ולאחר מכן למדה גננות. עד היום היא עוסקת במקצוע זה, שהטביע חותם עמוק ביצירתה, הנחשבת פעמים רבות ל"שירת טבע". קובץ השירים הראשון שלה, *The Thing in the Gap-Stone Stile*, ראה אור בשנת 1996 וזכה בפרס לספרי ביכורים; ספרה השני, *Dart* (2002), שזכה בפרס ת"ס אליוט, מספר את סיפורו של הנהר דארט הזורם בדבון, ומתרכז בהיבטים שונים של ההיסטוריה, החברה והאקולוגיה בסביבות הנהר. אוסוולד "התמחתה" בפרוייקטים פואטיים נרחבים מסוג זה, הסובבים סביב נושא או רעיון, וספרה *Memorial* (2011), הוא מעין עיבוד מחודש לאיליאדה המביא את הסיפור ההומרי במילותיה, תוך הרחבה ומתן דגש לדמויות משניות שנהרגו באפוס המקורי. הספר זכה לשבחים וזיכה אותה בפרס *Warwick* לכתיבה. ספרה *Weeds and Wild Flowers* (2009) זיכה אותה בפרס טד יוז, ולעתים קרובות מושווית שירתה לשירתו. אוסוולד נחשבת לאחת המשוררות הבריטיות החשובות ביותר כיום ופרסמה שבעה קובצי שירה, שהאחרון בהם עד כה הוא *Falling Awake* (2016).

ברשימת ביקורת ב"טלגרף" ב-3 ביולי 2016 תהתה הכותבת, שרלוט ראנסי, "האם אליס אוסוולד היא המשוררת הבריטית הטובה ביותר הפועלת כיום?" והיא חתמה את רשימתה כך: "אם יש צדק כלשהו בעולם השירה, ראוי להציע את התפקיד [תפקיד משוררת/ת החצר, שנתון בידי המשוררת קרול אן דאפי עד שנת 2019, ר"ב] לגננית-הקלאסיציסטית הזו המחיה בשירתה את הנוף הבריטי, יוצרת מוזיקה מתוך המוות, מעוררת רוחות יווניות-רומיות ומזרימה נהרות מתוך אבני-גיר".

אכן, ההשפעות הקלאסיות ניכרות מאוד בשירתה של אוסוולד, הן מבחינה תמטית (כמו למשל בשיר "נרקיס" או כמו בקובץ *Falling Awake*, שכמחציתו מוקדשת לשיר אחד ארוך בשם "טיתונוס – 46 דקות בחיי השחר" המביא את סיפורם של טיתונוס ואאוס אלת השחר, לאורך שחר של בוקר אחד משעה 4:17 עד 5:03); והן מבחינות צורניות, שהיא מרבה לשחק בהן תוך שהיא שמה דגש על הצליליות.

הגננות ויחסה המיוחד לטבע ולנושאים סביבתיים, מקשרים את שירתה גם למגמת תודעת הטבע לאור העידן הנוכחי ותודעת השפעתו המסיבית של האדם על העולם.

עמדת הדוברת ברבים מהשירים היא ספק עמדת "הטבע" עצמו או עמדה אי־אנושית, היוצרת הזרה ביחס למבט האנושי. אך בד בבד מציעה עמדה זו גם מבט מחודש על נפש האדם. בעלי חיים ותופעות טבע נבחנים בשירתה תוך שילוב בין האנשה והזרה והומור דק ומכאיב, כמו למשל בשיר "שועלה". הגשם והטל והצל הנופל גם הם מתומללים. גם אלמנט הנפילה והשקיעה בולט ברבים מן השירים, בעיקר בקובץ האחרון ששמו Falling Awake, ואשר מרבית השירים המובאים כאן הם מתוכו (שועלה, תיאור חפוזו של הטל, ורטיגו וצל). אוסוולד נשואה למחזאי פיטר אוסוולד ולהם שלושה ילדים. מתגוררת בדבון.

ר"ב

## ירח מלא

אלוהים אדירים!  
מה חלמתי אתמול בלילה?  
חלמתי שאני הירח.  
התעוררתי וגליתי שאני עדין ישנה.

זה היה ככה: הפנים שלי התערפלו מפנים  
ויצאתי ובאתי כרצוני דרך חור הצצה קטן.  
לא היה לי קול, לא פה, לא שום דרך להביע את מצוקתי,  
פרט לצללים שלי שעמדו במורד הגבעה, לא לגמרי בשורה.

צריך לומר משהו כדי לתאר את אור־הירח שלי.  
כמעט כפור אבל רך יותר, כמעט אפר אבל שלם יותר.  
עשוי מים כמעט, ואם לומר במדיק  
אין לו שום תכונה, אלא מין אור־שמנגד, נקרא לזה תובנה.

כמו ביערות, כשהם משרבבים את דמויותיהם המצנפות,  
ראשיהם צרופים יחדו לאחר שרצחו זה את זה,  
יש ישויות־ירח, ישויות־צליל, כמו איל וחצי־איל  
שעוברות שם, ומבטן חודר דרך הדברים.

הייתי ככה: נראית לא נראית נראית לא נראית.  
אין עוד חמר הפכפך כמו אור־ירח.  
טפסתי, נתליתי בתחתית עצמותי, חשבתתי:  
אלוהים אדירים! מי הייתי אתמול בלילה?

## שועלה

שְׁמַעְתִּי שְׁעוֹל  
כָּאֱלוֹ יֵשׁ שָׁם גִּנְב  
מִחוּץ לְשַׁנְתִּי  
צְלִיל חֵד שֶׁל אֹוִיר נִשָּׂאב

שׁוּעָלָה בְּפִרְוֹתָהּ  
בְּצַעַד אֲטִי  
חֲצָתָהּ בְּכַפְפוֹת שְׁחָרוֹת  
נִבְחָה עַל בֵּיתִי

מוֹנֵר אֵיךְ כֶּךָ לְפִתַּע  
בְּרָצוֹן רָעֵב  
הִיא פָּנְתָה אֵלַי  
בְּמִבְטָא הַכְּבֵד שֶׁל הַלֵּב

בְּסִהְרוֹרִים  
הִסְתַּנְּנָה לֹא מְרֻשִׁית  
אִשָּׁה עִם קוֹל שֶׁל גִּבֹּר  
אֶבֶל בְּלִי שֵׁם

כָּאֱלוֹ כְּדִי לוֹמַר: כְּבֵר חֲצוֹת  
וְחַיִּי  
מִתַּחַת לִילְדֵי נְחִים  
כְּמוֹ עָלִי זָהָב

## תיאור חפוז של הטל

אֲנִי שְׂיִכּוּלָה לְמִצְמוֹץ  
לְהִסִּיר אֶת כְּשׁוּף אֹור הַיּוֹם

וְעַד כְּמָה זֶהוּ מְסָךְ נַע בֵּין עוֹלָמוֹת  
הַמִּצְמוֹץ

אָני שִׁיכּוּלָה לְשִׁמְעַת אֶת שְׁלוֹשׁ הַשָּׁנִיֹּת הָאֲחֵרוֹנוֹת בְּרֹאשֵׁי  
אֲבָל הַהֵזָה מֵעֵבֶר לִי  
מִקְשִׁיבָה

בְּרַגְעַת הַהֲרֵהוּר הַקְּצָרְצָר הַזֶּה  
אָני רוֹצֵה לְהִבִּין מָה זֹאת אוֹמֶרֶת לְשִׁקֵּעַ  
מִנְפֶשׁ הַשָּׁחַר וְהַחוּצָה

וּלְמִצָּא עֲלָה וְלִרְכֵס אֶת הַמְּכָר אֶל הַלֵּא-מְכָר  
בְּחֻפָּת גּוֹזְלִי  
וְאִז לְהִתִּיר

לְהִיֹּת הַרְף

לְהִיֹּת כְּמַעֲט מִמְּשִׁית

הוּ הַדְּגֻמָּה זָכָה  
שֶׁל תְּבִיעֵת מְקוּם עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה  
רַק כְּדֵי לְבַטֵּל

## נִרְקִיס

פַּעַם הִיִּיתִי חֲצִי פֶּרֶחַ, חֲצִי עֵצְמִיֹת,  
הָעֵצְמִיֹת הַבְּלִתִּי נִרְאִית הִזוּ שֶׁהַעֲדָרָה שׁוֹכֵן בְּמִרְאוֹת,  
הַפֶּרֶחַ הַבְּלִתִּי נִרְאָה הִזָּה שֶׁהוּא תְּמִיד כְּלָפִי פְּנִים  
מִגִּישֵׁשׁ אֶת דְּרִכּוֹ בְּתוֹכִנִּי, מֵעֵין חֲלֹשָׁה גּוֹאֵה,  
כֵּן פַּעַם הִיִּיתִי חֲצִי שִׁבְרִיר, חֲצִי זְהֵרוּרִית,  
נִבְיָעָה מִתְּמַשְׁכֶּת מֵהַמְּלֵאִי שֶׁל הָעֵצְמִי בְּעֵצְמוֹ,  
הַגְּעֵתִי בְּחִיּוֹן, תְּמִיד בּוֹהֵה בְּנִהְרוֹת, תְּמִיד  
בְּהִנְהוּן וּבְהַשְׁעֵנוֹת לְצַד אֶחָד,  
וּלְזִמְן מָה הִיִּיתִי חֲצִי עוֹר חֲצִי נְשִׁימָה,  
לְזִמְן מָה לֹא הִיִּיתִי דְּבָר כְּזֶה אוֹ אֲחֵר,  
לְהִבְתֵּ-מִים, מִשְׁתַּנֵּה אִשָּׁה-גִּבֹּר שֶׁל הַשּׁוּלִים,  
עוֹטָה אֶת דְּמוֹת-הָעֵצְמִי הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁנִּשְׁאָרָה לִי  
לְפָנַי שֶׁעֲצָמְתִּי תִּשָּׂה מִטָּה מִטָּה אֶל הַחֲשִׁכָה

לְרַב רַבָּה שֶׁל הַשָּׁנָה וְרוֹבְצַת פֶּה מְקַמֶּטֶת  
בְּתוֹךְ קָרִישׁ שֶׁל שָׁנָה בְּשֵׁרֶשׁ הַכְּלוּמִים כָּלֶם

## צל

אֲנִי אֶהְבֵּהב עֲכָשׁוּ לְרַגַע  
וְאֶסְפֵּר לָכֶם אֶת הַסְּפּוּר שֶׁל הַצֵּל  
שְׁנוּפֵל בְּשַׁעַת דְּמִדּוּמִים  
לְפִתַע פֶּתְאוּם אֶל הָאֲדָמָה  
וּפּוֹנָה שְׁמֵאלָהּ לְאַרְךָ הַשְּׁבִיל לְכָאן

מְטֻשְׁטֵשׁ תַּחַת חֲשֻׁכוֹנוֹ  
נִגְרָר בְּדֶרֶךְ מוֹעֵד עַל פְּנֵי דְבָרִים כְּשֶׁבוֹר־כֶּנֶף

עֵדִין לֹא מִתְמַשֵּׁךְ  
לֹא יוֹתֵר מִרְטֻט שֶׁל דְּבַר מָה  
עִם מִצְנַח־בִּשּׁוּר שֶׁל אָדָם הַנִּפְתָּח מֵעֲלִיו

אֲבָל מִתְאַרְךָ מְעַט כְּשֶׁהוּא נוֹחַת דֶּרֶךְ צִלְצוּלִי  
הַשְּׁעָה שְׁחֻלְפָה אֶל הַבָּאָה

עִם הַעוֹרְבִים הָעֵפִים מְעֵלָה מְעֵלָה וּמְצַלִּיפִים בְּעֵנְנִים

עַד שֶׁלְּבִסּוֹף מִתּוֹךְ הַפְּתִיחָה הַזֹּאת הוּא מוֹטֵל כָּאֵן  
כְּנוּי־הַגּוֹף הַסְּתָמִי שְׁלִי  
מְקַפֵּל מִתְחַתִּי כְּמוֹ גּוֹפֵת מֵת

הוּא חֲלוּשׁ  
הוּא נוֹפֵל כְּכֹר זְמַן רַב

תִּרְאוּ כְּשֶׁאֲנִי הוֹלְכֶת  
נִרְאָה כְּאֵלוֹ הַשְּׁמֵשׁ זֶרְקָה לְעֵבְרֵי מִסְפָּרִים  
כֶּף שֶׁעֲכָשׁוּ נִדְמָה שֶׁהַעוֹר שְׁלִי לֹא דִי מִהֲדִק  
קֹר לִי קֹר

מְנוּסָה לְהִשְׁתַּחֲלֵל אֶל מַחוּץ לְצִלְלִית שְׁלִי  
אֲבָל בְּכָל שְׁעָה עוֹד צִלְלִית זוֹלְגֵת הַחוּצָה

אוּ אִם אֲנִי עוֹמֶדֶת  
אִם אֲנִי מְזִיזָה יָד אַחַת  
אֲנִי שׁוֹמֵעֶת אֶת לְחִישַׁת הַפְּרָחִים הַעוֹצְמִים אֶת עַפְעַפֵּיהֶם  
וְהַעֲצִים  
כְּאֵלּוֹ שְׁאֵבֶק נִחְבֵּט מִשְׁטִיחַ  
מִנְעָרִים אֶת צְפוּרֵיהֶם הַחוּצָה וְשׁוֹב פְּנִימָה

כְּאֵלּוֹ הַפְּרָעֵתִי לְמִשְׁהוֹ  
שֶׁנִּפְל בְּקוֹ יִשְׂרָאֵל מֵעֵינֹו שֶׁל אֱלֹהִים

וְאִם אֲנִי לֹא עוֹשֶׂה כְּלוּם  
הַקְּרָקַע מְרִימָה יָדַיִם  
הַצִּלְלִיּוֹת הַמְרַעֲנֵנֹת שֶׁל הַדְּשָׁאִים שְׁאֵט אֵט דוֹהִים  
הַעֲשִׂים הַלְּבָנִים אֲשֶׁר מִתַּחַת לְעֵלַיִם  
נִדְהָמִים

## וְרִטִּיגוֹ

הָאֵם אֶפְשָׁר לְהִדְחֵק קְדִימָה וּלְסַפֵּר לָהּ עַל הַחַיִּים בְּנֵי שְׁתֵּי הַדְּקוֹת שֶׁל הַגֶּשֶׁם  
הַחַל בְּרַגַע זֶה שֶׁפִּתְּיָם פְּשׁוּקוֹת וּמִבְּטָ קָר נִטוּל עַפְעַפִּים רוֹאֵה-כֹּל

כְּשֶׁמִּשְׁהוֹ עֵדִין לֹא דְבַר-מָה מְשֻׁנָּה אֶת דַּעַתוֹ כְּמוֹנֵי  
וּמִתְחִיל לִפְל  
בְּשִׁעוֹת הַקְּטָנוֹת

וְהָאוֹר עוֹדְנוֹ שְׁטִיחַ מְעוֹפֶף  
רַק מְעַט לְבֹן בֵּין עוֹלָמוֹת כְּמוֹ עֵין שֶׁנִּפְקַחַת  
אַחֲרֵי נִתּוּחַ

אֵין דְּרָף חֲזוּרָה  
כֹּל טְפָה הִיא הַחֲלָטָה נִמְהָרֶת  
הַתְּאֵבְדוֹת מִרֹאשׁ הַמְּגֻדֵל רַב הַקּוֹמוֹת שֶׁל הַרְקִיעַ

וּבְמִשְׁךָ עֶשֶׂר הַשָּׁנִיּוֹת הַבָּאוֹת  
הַגֶּשֶׁם בּוֹהֶה בְּקִרְקַע

רוֹאֶה אוֹתִי מִתְעַרְבֶּלֶת כְּאֵן  
כְּאֵלוֹ מִפְסֶלֶת בְּדִיֶסָה

רוֹאֶה בִירוֹק־נִפְשׁוֹ אֶת הַגֵּן כְּכַר שׁוֹתֶה  
וְאֶת הַדִּשָּׂא מִתְאַרְךָ

מִשְׁתַּהֶה

אוֹלֵי אֶלְךָ רֶגֶל מַעְלֵי  
אִיזוֹ צְהִיבוֹת אוֹ קְלִילוֹת  
כְּמוֹ הַתְּמוֹרוֹת הַזְּעִירוֹת הָאֵלֶּה שֶׁמִּתְחַכְּכוֹת בְּרִגְלֵי הַשַּׁחֲזִינִים  
מְרוֹמְמֹת אֶת הַגֶּשֶׁם קִצַּת שְׁמֵאלָהּ

לֹא יוֹתֵר מִהַבְּזִק שֶׁל רְצוֹן חֲפְשִׁי  
עַד שֶׁהֶעֱנַנִים סוֹגְרִים אֶת הָאֲפֹשְׁרוֹיּוֹת שְׁלֵהֶם וְכֹל

הָאוִיר הַמְּלַנְכוּלִי  
נִכְנָע לַפַּחַד הַטְּהוֹר וְאִז  
נוֹפֵל

וְאֲנִי שְׁמֵתְגוֹרֶרֶת בְּמִרְתֶּךָ  
קוֹמָה אַחַת מִתַּחַת לְעוֹלָם  
עֵינַי אֶל הַחֲרָקִים אֲזַנֵּי אֶל הַשָּׂרְשִׁים  
מְאֻזְנוֹת

אֲנִי מְרַגֶּשֶׁה אוֹתָם בְּעֲצֻמוֹתַי אֶת הַקּוֹיִם הַיִּשְׂרִים הַלָּלוּ  
מִתְקַרְבִּים יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶל הַלְּבָה שְׁלִי

זֶה הַצִּלִּיל זוֹ בְּדִיוֹק הַקּוֹמָה  
שְׁבָה הָאֵבֶל וְאִשְׁתּוֹ מִתְגוֹרְרִים  
וּמְבִיטִים מֵעֵלָה